

DEN UKRAINSKA

FRÅGAN

*Av professor HERMAN GUMMERUS, Helsingfors,
Finlands chargé d'affaires i Ukraina 1918—1919*

FÖR endast fyrtio år sedan fanns det i Västeuropa inte många som trodde på tillvaron av ett ukrainskt folk och ett särskilt ukrainskt språk. Affärsmän, som rest genom Sydryssland, visste att berätta, att bönderna i de »lillryska» guvernementen talade en dialekt, som var ganska svår att förstå, men dialekter funnos ju på landsbygden även i andra länder. Blott de som något kände till Rysslands historia visste, att den Mazeppa, som lockade till sig Karl XII med löften om hjälp, var styresman, hetman, över ett för sin frihet kämpande folk. Filologerna hade reda på, att detta folk hade stamfränder i det österrikiska Galizien och att det talade ett tungomål, som själva vetenskapsakademien i Petersburg förklarade vara ett självständigt språk, icke endast en rysk dialekt. De visste också att det sedan århundraden funnits en egen ukrainsk litteratur, som ryssarna hade försökt att undertrycka, sedan de på 1700-talet hade gjort slut på varje spår av Ukrainas självständighet. Sedan år 1876 existerade t. o. m. ett förbud att i Ryssland trycka skrifter på ukrainska.

Men vid tiden för den första ryska revolutionen dykte namnet Ukraina åter upp i den politiska diskussionen. Ryssarna påstodo, att det bara betydde »gränsmarken», men de s. k. lillryssarna själva förklarade, att det var av gammalt datum och att det helt enkelt betydde »landet», d. v. s. det land där varägerna grundat storfurstendömet Kiev under en tid då Moskva var ett okänt begrepp. Namnet gjorde dock föga till eller ifrån. Ett faktum var, att ryssarna nu hade att göra med en växande folkrörelse, som strävade efter språklig och kulturell autonomi för det ukrainska folkelementet — mera vågade man ännu icke göra anspråk på. Den hänvisade till stora ukrainska skaldar sådana som Sjevtjenko kring mitten av 1800-talet. I Galizien, »Ukrainas Piemont», ut-

vecklade sig en livskraftig rutensk, d. v. s. ukrainsk kultur under österrikiskt hägn. Vid universitetet i Lemberg, Lvov, verkade den framstående historikern Hrusjevskij, som från år 1908 utgav en vidlyftig ukrainsk historia. Många unga män från tsarens rike fingo här sin utbildning i nationellt ukrainsk anda.

År 1905—1906 hade det icke saknats politiska ansatser inom den ukrainska rörelsen, men genombrottet skedde först efter revolutionen 1917. Ukrainska patrioter hade under världskrigets föregående år knutit förbindelser i Berlin och Wien utan att dock fullt kunna övertyga någon om att de hade en folkopinion bakom sig i hemlandet. Nu då den revolutionära stormfloden störtade tsarväldet över ända visade det sig till allas förvåning, att folket i detta föga kända »Lillryssland» önskade icke blott social och demokratisk, utan även nationell frigörelse. De rysk-ukrainska soldaterna slog genast in på den nationella linjen. I Kiev bildades en ledande kommitté, Rada, som med allt större kraft hävdade kravet på autonomi. Den konstituerade sig i oktober 1917 som en nationell regering, som genast råkade i konflikt med Kerenskis regering i Petersburg. Spänningen blev allt större, tills bolsjevikernas statskupp i november kom det svaga bandet att brista. De ukrainska bönderna hade varit med om att annektera storgodsens, men en kommunistregim ville flertalet av dem icke veta av. Med autonomi ville Radan icke längre nöja sig. Hrusjevskij uppgjorde ett förslag till federativ statsförfattning, men då Lenin fordrade erkännandet av rådssystemet och fritt genomtåg för de ryska sovjettrupperna samt deras understödande i kampen mot kontrarevolutionärerna, kom det till fullständig brytning. Ukraina proklamerade sig som en självständig folkrepublik, vilken de facto erkändes av ententemakterna.

Men i kampen mot Ryssland var Ukraina för svagt. En stor del av landet översvämmades av ryska trupper och plundrande band, understödda av inhemska bolsjeviker. Då ingen hjälp stod att få från ententens sida, sökte Radan stöd hos Tyskland och Österrike. Den 8 februari 1918 undertecknades i Brest-Litovsk fredsslutet mellan Ukraina och centralmakterna, vilka därmed erkände dess självständighet. Tyskland och Österrike kunde hoppas på att få spannmål och andra livsmedel från det rika landet. Av tyska och österrikiska trupper rensades Ukraina från de ryska bolsjeviskarorna. Den tyska ockupationen utsträcktes ända till Kaukasien.

Nu följde en period, som de ukrainska patrioterna betrakta som en förnedringstid. Den nationellt sinnade, socialt mycket radikala Radan råkade i konflikt med tyskarna, som för sin del funno sig besvikna i sitt hopp om livsmedelsleveranser, då de ukrainska bönderna vägrade att frivilligt dela med sig av sina förråd. Den 29 april utfördes en statskupp. Radans medlemmar häktades och en ny provisorisk regering bildades med general Paul Skoropadski som hetman. Men hans ställning var svag, helt och hållet beroende av tyskarna som han var. Inhemskt stöd hade han i ryska borgerliga kretsar och inom en del ukrainska högerpartier, men de till stor del socialistiskt sinnade nationellt-ukrainska partierna, som säkert hade folkets stora flertal på sin sida, voro hans svurna motståndare. De beskyllde honom — kanske icke fullt rättvist — för att vara rysksinnad.

I dessa invecklade förhållanden fick jag en inblick, då jag i augusti 1918 anlände till Kiev som det självständiga Finlands diplomatiska representant. Ställningen var verkligen prekär. Regeringsmakten var svag, allmän oordning rådde och det ekonomiska livet var i lägervall. Det värsta var att tyskarna icke läto Skoropadski uppställa en egen inhemsk armé. Efter centralmakternas sammanbrott blev läget alldeles ohållbart, då ju de tysk-österrikiska truppernas avtåg var nära förestående. Skoropadski gjorde sig nu skyldig till ett stort misstag. Den 15 november utfärdade han ett manifest, vars första punkt lydde: »Arbete för återupprättandet av ett enat Ryssland på federativ grund med bibehållande för Ukraina av alla rättigheter till utvecklandet av dess statliga och nationella egenart.» Han hoppades därigenom vinna ententens understöd. En ny ministär bildades med borgerligt sinnade, nästan uteslutande ryska medlemmar. Detta överilade steg betydde en ohjälplig brytning med det nationellt demokratiska Ukraina. Simon Petljura höjde upprorsfanan och då de tyska trupperna förhöllo sig neutrala, blev resultatet att Petljura och hans fyramannadirektorium i mitten av december intogade i Kiev. Skoropadski räddade sig till Tyskland.

Under de följande sex veckorna gjorde direktoriet vad det kunde för att på samma gång komma till samförstånd med Lenin och vinna ententens stöd. Det misslyckades i bägge avseendena. Snart befann sig Ukraina i krigstillstånd med Sovjetryssland och ingen hjälp erhöles av ententetrupperna i Odessa. Direktoriets socialistiska, fastän icke kommunistiska inre politik var icke

ägnad att väcka ententens förtroende. Men dessa sex veckor voro likväl en verklig glansperiod i Ukrainas historia. I Galizien hade rutenerna proklamerat sin självständighet och i januari kom en deputation från dem till den sammankallade nationalförsamlingen i Kiäv: Radan i den Västukrainska republiken (Galizien och Bukovina) hade den 3 januari voterat landets anslutning till Storukraina. Glädjen var stor. Man hoppades nu att få ett värdefullt tillskott av kulturella krafter och pålitliga, den nationella saken obrottsligt tillgivna hjälptrupper. Vad man därvid mindre tänkte på var att Ukraina härigenom fick två nya fiender: Polen och Rumänien. I Galizien pågingo redan strider mellan polacker och rutener och i Bukovina höllo rumänerna på att få fotfäste.

Det förefaller besynnerligt att direktoriet trots den högt flammmande nationella entusiasmen icke lyckades få ihop en armé stark nog att möta det moskovitiska anfallet. Det borde ju ha funnits tillräckligt av manskap, som utbildats i det stora kriget. Förklaringen ligger väl dels i bolsjevismens starka lockelse, dels däri, att de ryska bolsjevikerna förespeglade folket upprättandet av ett nationellt, om också proletariskt styrt Ukraina. Petljura räknade på stöd av talrika friskaror, men huru det var, skingrade sig större delen av hans trupper och lämnade honom att utkämpa striden med svaga krafter. Redan i slutet av januari måste han utrymma Kiev och flytta regeringen till staden Vinnitsa 150 km. söder om huvudstaden. Men han gav icke tappt. Med sina trogna höll han ut i nära tre år mot övermakten.

Under sommaren 1918 tillfogade Petljura ryssarna allvarsamma nederlag och tvang dem att retirera. Han sökte nu kontakt med Pilsudski, som även han hade att bestå en hård kamp mot det röda Moskva. Den 1 september slöts fred och ett preliminärt avtal mellan Polen och Ukrainska Folkrepubliken. Petljura måste därvid lämna i sticket sina stamförvanter i Galizien, som med vapenmakt tvungits att underkasta sig Polen. Det var hårt, men nöden har ingen lag. År 1919 fick Petljura en ny fiende i Denikin, som icke ville veta av ett självständigt Ukraina och i augusti samma år intog Kiev. Den ryske generalen blev dock redan i december tvungen av bolsjevikerna att utrymma den ukrainska huvudstaden. Hårt ansatt av de röda måste Petljura söka skydd hos polackerna. Ännu en gång tycktes dock krigslyckan vända sig, då Pilsudski våren 1920 företog sin berömda offensiv. Den 22 april avslöt han ett formligt förbundsfördrag med Petljura. Det gick

ut på att polackerna skulle hjälpa honom att driva ryssarna ur landet intill Dniepr, varemot hetmanen på ukrainska republikens vägnar avstod från Östgalizien och Volhynien. Hans två divisioner förenades med den polska invasionsarmén. De båda här-förarna riktade var sin proklamation till det ukrainska folket: Pilsudski kom som befriare, icke som erövrare. Han hade erkänt Ukraina som en oavhängig stat och direktoriet under general-hetmanen Simon Petljuras ledning som dess lagliga regering. Men båda missräknade sig. De hade väntat sig en stor folkres-ning, men endast några föga talrika friskaror slöto sig till Petljura. Flertalet av bönderna förhöll sig kallsinnigt och för-siktigt avvaktande. Sedan gamla tider hade godsägarna i landet till stor del varit polacker. Skulle de nu komma och fordra till-baka den jord, som bönderna tagit ifrån dem efter revolutionen? Offensiven gick visserligen hastigt framåt och den 7 maj intogs Kiev, men triumfen blev inte långvarig. Ryssarnas motoffensiv tvang Pilsudski den 13 juni att åter utrymma Kiev och Petljura måste följa med på den svåra reträtten. Två månader senare vann Pilsudski visserligen sin stora seger vid Warschau och kunde sedan på nytt framtränga mot öster, men ett vapenstille-stånd slöts i oktober åtföljt av fredsfördraget i Riga den 18 mars 1921. Ukrainas öde var då avgjort. Även efter vapenstilleståndet fortsatte Petljuras skaror kampen med förtvivlans mod, men måste i början av år 1921 uppgiva den och draga sig tillbaka bakom den polsk-ryska demarkationslinjen.

Jag kan icke här fortsätta berättelsen med en skildring av Sovjet-Ukrainas öden under de följande åren. Bittert fingo de ukrainska bönderna ångra, att de icke velat eller vågat kraftigare understöda Petljura i hans sega kamp. I början såg det visser-ligen ut som om Moskva skulle hålla sina löften i nationellt hänseende. Det uppstod verkligen en med Ryssland federerad ukrainsk stat med Kharkov som huvudstad, egen förvaltning och ukrainskan som administrationens och skolornas språk, låt vara att till ämbetsmän och lärare utsågos pålitliga anhängare av Lenin och Trotski. Men den regim som här genomfördes var fruktansvärd i sin hårdhet och förhatlig icke minst för bönderna. Vana som de voro att bruka jorden var och en på sin egen täppa voro de förtvivalade över att bli förvandlade till arbetslavar på kolhoserna och att avstå jordens avkastning åt den omätliga sta-ten. Knappast i någon annan del av Sovjetunionen har böndernas

motstånd mot den kommunistiska hushållningen varit så envist. Otaliga äro de bondeuppror, som i Ukraina kvävts i blod av Tjekan och GPU och bestraffats med avrättningar, fängelse och massförvisningar. Regimens påföljd var även i det rika Ukraina allmän fattigdom med kroniskt återkommande hungersnöd. Vad bätar det folket, att det lyckliggjorts med en prålände industrialisering, genomförd med den moderna teknikens alla hjälpmedel? Den kan ändå icke göra slut på fattigdomen och livsmedelsbristen.

Allt detta är välbekant och bekräftas år från år av pålitliga sagesmän. Den ukrainska sovjetrepublikens 32 millioner invånare ha samma erfarenhet som deras olycksbröder i andra delar av Sovjetunionen: relativt drägliga förhållanden för ett mindretal privilegierade s. k. proletärer och elände för det stora flertalet. Men det som i Ukraina — liksom i andra trakter med icke rysk befolkning — gör sovjetregimen ännu olidligare är att den ryska nationalismen allt mera genomsyrat sovjetregimen i direkt strid med Lenins principer. Det är i Ukraina icke nog att vara god kommunist; för att finna nåd för de maktägande i Moskva måste man undvika varje misstanke för att vara nationellt ukrainskt sinnad. Denna misstanke leder till den ena »rensningen» efter den andra bland de kommunistiska funktionärerna och det ukrainska kommunistiska partiets medlemmar. Överallt där man arbetar för nationell ukrainsk kultur — vetenskap, litteratur och konst — spårar GPU hemliga politiska sammansvärjningar, och det må medgivas, att misstankarna inte alltid äro ogrundade. Ty vem kan påstå, att icke en övertygad kommunist i sitt hjärta också han kan känna det varmt för sitt eget folk och att han icke kan fyllas av förbittring mot en regim, som våldför sig på dess nationella rättigheter? En av de märkligaste företeelserna i våra dagars Ukraina är den växande antagonismen mellan ukrainska och ryska kommunister.

Ingenstädes i Sovjetunionen äro Stalin och hans numera enda pålitliga verktyg, GPU, så intensivt hatade som i Ukraina. Bland den stora massan av folket, bönderna, är bolsjevikregimen länge sedan dömd, men motståndet mot denna har år från år fått en allt starkare nationell prägel. När man under Lenins tider tillämpade på Ukraina den i och för sig vackra idén om språklig och kulturell likställighet mellan de olika nationaliteterna — den politiska autonomin var från början ett tomt sken — hade man

troligen icke klart för sig, vilken fara detta innebar för rikets sammanhållning. Bärarna av den ukrainska självständighetstanken, de gamla frihetskämparna, som tillhörde den på Hrusjevskijs och Petljuras tid ännu fåtaliga nationellt sinnade bildade klassen, ha till största delen »likviderats» eller flytt till utlandet. Men ur böndernas och arbetarnas mitt har växt upp en ny, vida talrikare »intelligentsija», som fått sin uppfostran på folkets språk och trots alla restriktioner — i skolornas läroböcker får icke förekomma ens en antydning om att det någonsin funnits ett självständigt Ukraina — känner sig tillhöra en egen nation. Hatet mot den kommunistiska despotismen förenar sig med nationalkänslan för att skapa den separatistiska rörelse, vars tillvaro i detta nu ingen kan förneka. På denna linje mötas de övertygade kommunisterna och det stora flertalet av folket, som endast till namnet bekänner sig till det nya evangeliet.

I Moskva äro de maktägande fullt medvetna om den dödliga fiendskapen mellan ryskt och ukrainskt. Redan minnet av de grymma repressalier, med vilka de ständiga bondeupproren i Ukraina bestraffats, reser en oöverstiglig mur mellan de två folken, ty grymheterna skriva ukrainarna på ryssarnas, icke så mycket på sina egna bolsjevikers konto. Ett enda exempel från tidigare år! 1930 utbröto svåra bondeoroligheter bland bönderna med anledning av jordens kollektivisering. För att undertrycka dem skickades en viss Korotjenkov, samme man som för ett år sedan utnämndes till president i folkkommissariernas råd i Khar-kov. Han förstörde oräkneliga byar med kanoneld, lät — påstås det — massakrera 50,000 människor och deportera 200,000 till Sibirien eller Solovkiöarna. T. o. m. hans egna soldater funno hans framfart skandalös. När han i en by nära Kiev lät tortera kvinnor och barn, kastade sig soldaterna över honom och genomborrade honom med sina bajonetter. »Olyckligtvis dog han icke av sina sår», heter det helt torrt i berättelsen härom. Sådana erfarenheter glömmas icke.

Enligt den officiella ryska versionen har hela det ukrainska folket med undantag av några få brottsliga element enhälligt fylkat sig kring den kommunistiska styrelsen. Vid valen till det Högsta rådet i Sovjet-Ukraina 1938 röstade 99,55 % av de röstberättigade på regeringens kandidater. Detta resultat, som självfallet ernåtts genom brutalt tvång, går utomordentligt illa ihop med vad man vet om händelserna under den senaste tiden. Redan

det starka manfallet bland medlemmarna av de ukrainska styrelseorganen talar ett tydligt språk. Av de år 1935 valda 24 medlemmarna av den exekutiva centralkommittén i Ukraina ha minst 16 på order från Moskva blivit avsatta, häktade och arkebuserade. Av de 62 medlemmar av ukrainska kommunistiska partiets centralkommitté, som valdes den 3 juni 1937 enligt anvisningar från Moskva, ha 52 rönt samma öde, likaså alla de 16 medlemmarna av den ukrainska politiska byrån. I alla dessa fall anklagades de brottsliga för att de »försökt lösgöra Ukraina från Rådunionen». Av alla dem, som år 1935 utsågos till medlemmar av republiken Ukrainas regering, folkkommissariernas råd, finnes ingen enda kvar. Rådets ordförande, Liubtjenko, anklagades också han för att stå i spetsen för en hemlig organisation med uppgift att »lösgöra Ukraina från Sovjetunionen» och begick självmord i augusti 1937. Sovjet-Ukrainas nya »rensade» regering är uteslutande sammansatt av Stalins trogna anhängare och räknar bland sina medlemmar icke en enda gammal ukrainsk bolsjevik.

Men det är icke endast de styrande som falla offer för Moskvas hämnd. Enligt det memorandum, som V. Prokopovitj, president för Ukrainas landsflyktiga regering, den 16 september 1938 riktade till Folkförbundets 19:de generalförsamling, hade under loppet av detta år hundratals och tusentals personer blivit häktade och skjutna för sin strävan efter Ukrainas befrielse, vilken framställdes som ett försök att »sälja Ukraina åt utländska makter». En blick på notiserna från Ukraina under senaste år, till stor del tagna ur sovjetpressen, visar att Prokopovitj icke överdriver. Många hänföra sig till böndernas motstånd mot leverans till staten av jordbruksprodukter och sabotage av kolhoserna, men många tyda även på sammansvärjningar och revolter av politisk karaktär.

Under blott en månad sommaren 1938 arkebuserades 114 bönder för mord på kommunister och moskovitiska funktionärer samt för sabotage av ockupationsmyndigheternas åtgärder. — I september gjorde 37:de regementet i Kiev myteri. En batalj ägde rum i omgivningarna av staden Vassylkiv mot GPU-avdelningar försedda med tanks, flygmaskiner och artilleri. Resultatet var att nio byar blevo fullständigt nedbrända. — I samma månad upptäckte GPU i Vinnitsa i Podolien en stor ukrainsk komplott mot den ryska ockupationen. Åtskilliga personer tillhörande den lo-

kala förvaltningen häktades. — Den 12 september gjorde ukrainska rekryter myteri i närheten av Poltava, då de icke ville bli skickade till Ryssland. De upproriska blevo skjutna eller deporterade till tvångsarbete i norra Ryssland. — I oktober upptäckte GPU i Kiev en hemlig organisation av ukrainska officerare, kallad »Det fria Ukraina». 110 sammansvurna häktades. — Inom de ukrainska komsomolerna upptäcktes en nationalistisk organisation med filialer i alla universitetsstäder. Organisationen utgav i Kiev en illegal tidning, som manade till resning mot den ryska ockupationen. — I slutet av november utbröt ett stort uppror av bönder och soldater i Zaslav i Volhynien. Staden och de kringliggande byarna ledo svårt genom artillerielden och GPU:s framrullande tanks.

De korta förteckningarna över dylika oroligheter uppta flera sidor i den i Paris utkommande tidskrift, »Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien», varur jag tagit dessa notiser. Det kan ligga någon överdrift i uppgifterna, men de ge likväl en skrämmande totalbild av situationen. Stämningen i landet är klart upprorisk. Vad man där väntar på är utan tvivel den inre katastrof i Sovjetunionen, som man så länge förutspått — eller ett militärt ingripande utifrån. Förutsägelsena om en sovjetrysk katastrof ha hittills icke besannats. Vi kunna lämna dem därhän, fastän läget för närvarande är sådant, att allt synes möjligt, likaså de kringflygande ryktena om att tyskarna hålla på att beväpna och organisera ukrainska friskaror någonstädes nära ryska gränsen. Det som här intresserar oss är frågan: vilka politiska möjligheter stå ukrainarna till buds, ifall ett gynnsamt tillfälle yppar sig?

Antalet ukrainare bosatta i olika länder den 1 januari 1933 beräknades 1937 på följande sätt av den ukrainska ekonomiska byrån i Warschau:

Sovjetunionen	34,430,000
Polen	5,870,000
Rumänien	1,110,000
Förenta Staterna	700,000
Tjeckoslovakien	585,000
Kanada	300,000
Andra länder	370,000
Summa	43,365,000

Av ukrainare i Sovjetunionen bor endast en del inom Sovjet-Ukraina, av vars totala befolkning år 1933, c:a 32,000,000, flera millioner voro ryssar (9,7 %), judar m. fl. Ett svårt problem är den ukrainska frågan i Polen. Man vet hur svårt polackerna ha att reda sig med rutenerna i Galizien, fastän de nog strävat att vårda sig om deras nationella kultur. Man har dock svårt att tänka sig, att de förra frivilligt skulle gå in på bildandet av ett Storukraina, som skulle beröva Polen vidsträckta provinser. Det samma gäller väl också om Rumänien. Å andra sidan har den ukrainska frågan otvivelaktigt kommit i ett nytt skede genom att rutenerna i yttersta ändan av Slovakien fått bilda en egen autonom stat, som — betecknande nog — antagit namnet Karpato-Ukraina. De ha tydligt manifesterat sin önskan att bli betraktade som en del av den stora ukrainska nationen.

Det är nog bäst att tillsvidare avstå från kannstöperier om ett blivande Storukraina. Mera konkret ter sig frågan, om det nuvarande Sovjet-Ukraina, möjligen med förstorat område, har tillräckliga förutsättningar för att existera som självständig stat. Ekonomiskt blir svaret obetingat ja: en utomordentligt fruktbar jord, som endast behöver en förnuftig skötsel för att mer än väl livnära den talrika befolkningen, stora, ännu icke på långt när fullt utnyttjade mineraltillgångar och förträffliga hamnar vid Svarta havet. Den misär, vari landet råkat, kan hastigt övervinnas, i synnerhet om ett fritt Ukraina, såsom det tyckes sannolikt, komme i nära förhållande till Tyskland, som gärna skulle åtaga sig både att stå fadder vid dess intagande i de självständiga staternas samfund och att i sitt eget välförstådda intresse hjälpa dess folk att få sin hushållning i skick. I nationellt hänseende har det sovjetryska förtrycket påskyndat ukrainarnas utveckling till kraftigt självmedvetande. Svårare bleve det att upprätta en regering med tillräcklig auktoritet och tillräckliga krafter för att kunna upprätthålla ordningen under den svåra återgången från kommunistisk tvångsregim till normala samhällsformer. Det är nämligen tydligt, att en sådan återgång är just vad folket längtar efter. I Paris existerar fortfarande den ukrainska folkrepublikens regering, allt sedan den år 1921 jämte spillrorna av Petljuras armé måste lämna fädernejorden. Petljura själv blev i Paris år 1926 mördad av en bolsjevikagent, men en ny hetman utsågs och ministären har själv kompletterat sig efter varje dödsfall. Den har hela tiden underhållit hemliga förbindelser med

hemlandet och betraktar sig som den lagliga innehavaren av regeringsmakten. Jag kan knappast tro, att general Skoropadski, som bor i Berlin och mig veterligen icke avstått från sina monarkiskt inställda anspråk på att vara hetman i Ukraina, skulle ha nämnvärda utsikter, trots att han i viss mån åtnjutit tyskt stöd. Man får taga för givet, att regeringen i Paris skall skynda att återvända till Ukraina, så snart det blott blir möjligt. Den kan räkna sig till godo, att den tillsatts av folkhjälten Petljura och hans direktorium.

Men även om alla dessa svårigheter kunna övervinnas, återstår alltid Ryssland som en avgörande faktor. Det självständiga Ukrainas återupprättande förutsätter Sovjetunionens sammanstörtande, men huru än läget utvecklar sig efter en sådan katastrof — en uppdelning av dess väldiga område på flera nationalstater ter sig för de undertryckta icke-ryska nationaliteterna som den enda naturliga lösningen — har man alltid att räkna med ryssens ingrodda föreställning om att Ukraina, »gränsmarken», är en omistlig del av »det ena och odelbara Ryssland». Om icke Ukraina behöver Ryssland, så behöver Ryssland obetingat Ukraina, därom äro helt visst de flesta ryssar ense, från den yttersta monarkistiska högern till den yttersta bolsjevikiska vänstern. Man har tydligt sett detta under tsarväldets, Miljukovs, Kerenskis, Lenins, Denikins och Stalins tider. Kerenski ville bevilja Ukraina en vittgående autonomi, men absolut icke oavhängighet. Lenin blev av fruktan för tyskarna tvungen att tolerera ett kvasisjälvständigt Ukraina, men efter deras avtåg lät han genast återerövra landet, kosta vad det ville. Denikin och alla de andra vita ryska generalerna ville icke höra talas om ukrainare, endast om lillryssar. Huru Stalin ser på saken, ha vi de allra tydligaste bevis på. I dessa tider, då den ukrainska frågan åter kommit på dagordningen, har man fått bevittna, huru de ryska emigranterna vägra att erkänna »gränsländets» anspråk på politisk självständighet. Och likväl har storfurst Kyril den 15 oktober 1928 avgivit följande högtidliga förklaring:

»I fråga om nationaliteter, som proklamerat sin oavhängighet och som Sovjet för närvarande håller under sitt ok: Ukraina, Georgien, Azerbaidjan, Nordkaukasien och Armenien, förklarar Hans Kejserliga Höghet Storfurst Kyril, att han erkänner dessa nationaliteters oavhängighet och att han själv skall försvara deras rätt att bestämma över sig själva.»

Nej, ryssarna kunna endast med tvång förmås att avstå från överväldet över det land, som är Rysslands spannmålsbod och utan vars besittning det enligt deras mening icke kan existera. Skall ett sådant tvång kunna åstadkommas och skall det bli varaktigt nog för att säkerställa Ukrainas statliga oberoende? Här ha vi, skulle jag tro, frågans praktisk-politiska kärnpunkt, förutsatt att alla andra yttre och inre svårigheter kunna övervinnas. Så mycket har dock det ukrainska folket redan vunnit genom sin sega frihetskamp och sitt långa lidande under den ryska bolsjevismens herravälde, att det i den civiliserade världens ögon förvärvat sig rätt att betraktas som en nation och att behandlas som en sådan.
